

## WYMAGANIA EDUKACYJNE Z HISTORII W KLASIE I GIMNAZJUM

### Rozdział I. Początki cywilizacji

Dzięki treściom zawartym w pierwszej części programu uczniowie poznają najdawniejsze dzieje człowieka oraz historię pierwszych cywilizacji.

Zakładane osiągnięcia uczniów są następujące:

- poznanie najważniejszych terminów związanych z omawianym okresem,
- poznanie roli archeologii w rekonstrukcji dawnych dziejów,
- znajomość położenia geograficznego siedzib pierwszych ludzi oraz najstarszych cywilizacji,
- zrozumienie uzależnienia człowieka od warunków geograficzno-przyrodniczych i ludzkiej ingerencji w nie,
- świadomość wpływu wynalazków technicznych na sposób życia człowieka,
- świadomość ciągłości kulturowej i trwałości ludzkich osiągnięć,
- dostrzeżenie zależności między powstaniem cywilizacji i państwa a organizacją pracy,
- poznanie starożytnych religii politeistycznych i monoteistycznych oraz wskazanie różnic między nimi,
- porządkowanie wydarzeń w kolejności chronologicznej,
- ocena osiągnięć pierwszych cywilizacji starożytnych.

### Rozdział II. Antyczna Grecja

Przedstawiony materiał nauczania przewiduje poznanie przez ucznia dziejów cywilizacji greckiej oraz jej dokonań kulturalnych i naukowych. Zakładane osiągnięcia uczniów to:

- poznanie terminów związanych ze starożytną Grecją,
- wskazywanie na mapie położenia Grecji, jej kolonii i kierunków ekspansji,
- rozumienie roli warunków naturalnych w życiu Greków,
- poznanie czynników jednoczących wszystkich Greków,
- dostrzeganie związków pomiędzy kulturą grecką a kulturą współczesną (olimpiady, teatr, mitologia, literatura i sztuka),
- ocena udziału Greków w kształtowaniu się kultury śródziemnomorskiej,
- ocena zasad demokracji ateńskiej,
- znajomość różnic pomiędzy demokracją ateńską i współczesną,
- określenie cech i okoliczności powstania kultury hellenistycznej,
- przedstawienie ponadczasowych wartości filozofii greckiej,
- porządkowanie wydarzeń według ich następstwa w czasie,
- selekcja informacji pozwalających dostrzec przyczyny i skutki omawianych wydarzeń.

### Rozdział III. Imperium Rzymskie

Celem tego rozdziału jest przedstawienie dziejów starożytnego Rzymu. Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- znajomość położenia geograficznego Rzymu i kierunków jego ekspansji,
- poznanie terminów związanych z dziejami starożytnego Rzymu,
- porównanie ustroju Aten z ustrojem Rzymu oraz wskazanie podobieństw i różnic pomiędzy nimi,
- ocena etyczna igrzysk rzymskich i porównanie ich z greckimi,
- przedstawienie cywilizacyjnych osiągnięć Rzymian,
- omówienie korzeni chrześcijaństwa,
- znajomość zasad funkcjonowania republiki i cesarstwa,
- przedstawienie związków pomiędzy historią polityczną a gospodarką i kulturą Rzymu,
- ocena wkładu Rzymu w kulturę i historię Europy,
- świadomość związków kultury śródziemnomorskiej z kulturą współczesną,
- lokalizowanie wydarzeń według ich następstwa w czasie,
- dostrzeganie związków przyczynowo-skutkowych,
- selekcja i synteza informacji.

#### **Rozdział IV. Początki średniowiecza**

W tej części programu uczniowie poznają początki epoki średniowiecznej. Zakładane osiągnięcia to:

- lokalizowanie na mapie państw omawianych w tekście,
- posługiwanie się poznanymi terminami,
- wyjaśnienie przyczyny podziału chrześcijaństwa na odrębne wyznania,
- przedstawienie charakterystycznych cech kultury Bizancjum,
- dostrzeganie związków między islamem, judaizmem i chrześcijaństwem,
- znajomość wpływu islamu na średniowieczną Europę,
- porządkowanie wydarzeń w kolejności chronologicznej,
- omówienie procesu kształtowania się państw średniowiecznej Europy,
- określenie wpływu religii na kulturę średniowiecznej Europy,
- omówienie zależności społecznych opartych na prawie lennym.

#### **Rozdział V. Polska pierwszych Piastów**

Rozdział ten dotyczy początków państwa polskiego i historii Polski za czasów pierwszych Piastów.

Zakładane osiągnięcia uczniów są następujące:

- lokalizowanie na mapie siedzib plemion polskich oraz obszaru państwa polskiego za pierwszych Piastów,
- porządkowanie wydarzeń w kolejności chronologicznej,
- zestawianie wydarzeń z dziejów Polski z historią powszechną,
- rozumienie roli chrystianizacji w historii Polski,
- ocena znaczenia zjazdu gnieźnieńskiego dla rozwoju organizacji kościelnej i państwowej,
- omówienie genezy kryzysu państwa polskiego w połowie XI w.,
- ocena odbudowy państwa polskiego przez Bolesława Śmiałego,
- przedstawienie dokonań politycznych i militarnych Bolesława Krzywoustego,
- wskazywanie na mapie ziem wchodzących w skład poszczególnych dzielnic państwa polskiego.

# WYMAGANIA EDUKACYJNE Z HISTORII DLA KLASY II GIMNAZJUM

## Rozdział I. Polska i świat w XII-XIV wieku

Ta część programu przybliża uczniom problematykę związaną z wydarzeniami w Polsce i na świecie w XII–XIV w. Zakładane osiągnięcia uczniów to:

- wskazywanie na mapie obszarów objętych działaniami krzyżowców i kierunków ekspansji Mongołów,
- przedstawianie wydarzeń w porządku chronologicznym,
- poznanie terminów historycznych związanych z omawianą epoką,
- omówienie osadnictwa na ziemiach polskich,
- wyjaśnienie przyczyn i skutków rozbitcia dzielnicowego,
- zestawianie wydarzeń z dziejów Polski i historii powszechnej,
- przedstawienie genezy i skutków wypraw krzyżowych,
- rozumienie roli zakonów rycerskich w okresie krucjat,
- znajomość negatywnych i pozytywnych skutków sprowadzenia Krzyżaków do Polski,
- omówienie wpływu Akademii Krakowskiej na rozwój kultury i organizację państwa Kazimierza Wielkiego,
- ocena roli Kazimierza Wielkiego w umacnianiu pozycji Polski w Europie.

## Rozdział II. Społeczeństwo średniowiecza

Rozdział ten zawiera wiadomości dotyczące społeczeństwa średniowiecznego. Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- poznanie kultury stanowej społeczeństwa średniowiecznego,
- wyjaśnienie istoty feudalizmu jako ustroju społeczno-prawnego,
- wskazanie różnic w warunkach życia przedstawicieli poszczególnych stanów,
- posługiwanie się terminami związanymi z podejmowanymi zagadnieniami,
- omówienie procesu kształtowania się nowego obrazu człowieka i świata w wiekach średnich,
- przedstawienie osiągnięć cywilizacyjnych średniowiecza,
- znajomość życia codziennego oraz tradycji i obyczajów mieszkańców średniowiecznych miast i wsi,
- omówienie roli Kościoła i religii w kształtowaniu średniowiecznego obrazu świata,
- przedstawienie średniowiecznych wzorców osobowych,
- znajomość charakterystycznych cech stylu romańskiego i gotyckiego oraz zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej w Polsce.

## Rozdział III. Polska i Europa w XV wieku

W tym rozdziale omówiono sytuację polityczną Polski i Europy u schyłku średniowiecza. Zakładane osiągnięcia uczniów to:

- wskazanie na mapie granic państwa polskiego i ziem wchodzących w jego skład,
- porządkowanie wydarzeń według następstwa w czasie,
- poznanie terminów związanych z omawianą epoką,
- omówienie genezy i skutków konfliktu z Zakonem Krzyżackim,
- wyjaśnienie przyczyn i znaczenia unii polsko-litewskiej,
- przedstawienie osiągnięć politycznych, militarnych, gospodarczych i kulturalnych Polski za pierwszych Jagiellonów,
- omówienie roli Władysława Jagiełły w umacnianiu państwa polskiego na scenie międzynarodowej,
- wyjaśnienie roli pierwszych Jagiellonów w rozwoju kultury w Polsce,
- przedstawienie nowych militarnych potęg: Moskwy i Turcji,
- scharakteryzowanie przyczyn konfliktów w Kościele katolickim oraz wojen husyckich.

## **Rozdział IV. Narodziny nowożytnego świata**

Tę część podręcznika poświęcono wielkim odkryciom geograficznym i zmianom, które zaszły na świecie w ich wyniku. W rozdziale IV omówiono także zmiany światopoglądowe związane z epoką renesansu, zachodzące zarówno w Polsce, jak i w Europie. Zawiera on także informacje o kryzysie Kościoła i jego reformach w XVI w. Zakładane osiągnięcia uczniów są następujące:

- wskazywanie na mapie nowo odkrytych kontynentów,
- porządkowanie wydarzeń zgodnie z następstwem w czasie,
- poznanie i rozumienie terminów związanych z omawianą epoką,
- omówienie genezy, przebiegu i skutków odkryć geograficznych,
- wyjaśnienie znaczenia wielkich odkryć dla Europy i odkrytych terenów,
- omówienie wpływu odkryć geograficznych na zmiany światopoglądowe w Europie,
- przedstawienie związku między odkryciami geograficznymi a potrzebami społeczno-gospodarczymi,
- wskazanie charakterystycznych cech epoki odrodzenia,
- przedstawienie osiągnięć cywilizacyjnych renesansu,
- omówienie humanistycznej koncepcji życia,
- znajomość najwybitniejszych twórców europejskiego renesansu,
- porównanie światopoglądu średniowiecznego i renesansowego,
- opisanie cech charakterystycznych nowych wyznań,
- poznanie przyczyn reformacji i wybuchu wojen religijnych,
- wyjaśnienie roli Kościoła w walce z reformacją,
- przedstawienie skutków kontrreformacji.

## **Rozdział V. Rzeczpospolita w XVI w.**

Celem tej części programu jest poznanie przez uczniów dziejów Rzeczypospolitej w XVI w., a w szczególności jej specyficznego ustroju, jakim była demokracja szlachecka. Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- posługiwanie się terminami historycznymi związanymi z omawianą epoką,
- wskazanie na mapie terenów Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz miejsc bitew i terenów konfliktów z innymi państwami,
- omówienie ustroju Rzeczypospolitej szlacheckiej z uwzględnieniem wielości kultur, religii i narodowości,
- dostrzeżenie związków pomiędzy pozycją polityczną szlachty a jej potęgą ekonomiczną,
- porównanie demokracji szlacheckiej z demokracją ateńską,
- znajomość najwybitniejszych twórców polskiego renesansu,
- omówienie przyczyn i przebiegu pierwszych wolnych elekcji.

## **Rozdział VI. Wiek wojen**

Rozdział ten dotyczy dziejów Polski i Europy w XVII w. Omawia powstanie nowych systemów władzy – monarchii parlamentarnej i absolutystycznej. Uwzględnia zagadnienia dotyczące wojen Polski z innymi państwami w XVII w. oraz kryzys Rzeczypospolitej. Zakładane osiągnięcia uczniów to:

- wskazanie na mapie Anglii, Francji i nowych potęg europejskich,
- poznanie i rozumienie terminów historycznych związanych z danym okresem,
- przedstawienie nowych sposobów sprawowania władzy – monarchii parlamentarnej oraz absolutyzmu,
- opis kultury czasów Ludwika XIV,
- porównanie osiągnięć Austrii, Rosji i Prus,
- przedstawienie przyczyn, przebiegu i skutków wojen prowadzonych przez Polskę w XVI i XVII w.,
- ocena postaw szlachty polskiej podczas konfliktów z Rosją i Szwecją,
- chronologiczne uporządkowanie konfliktów z Rosją, Szwecją, Turcją i Kozakami,
- przedstawienie kultury baroku i specyfiki polskiego sarmatyzmu.

## **WYMAGANIA EDUKACYJNE Z HISTORII DLA KLASY III GIMNAZJUM**

### **Rozdział I. Polska i Europa w XVIII wieku**

Ta część programu obejmuje wiadomości dotyczące sytuacji politycznej i kulturalnej w Polsce i na świecie w XVIII w. Zakładane osiągnięcia uczniów to:

- omówienie poglądów głoszonych przez filozofów doby oświecenia,
- wskazanie wśród osiągnięć twórców oświecenia wartości godnych naśladowania,
- scharakteryzowanie okresu panowania Wettinów w Polsce,
- opis stanu Rzeczypospolitej w I połowie XVIII w.,
- poznanie terminów historycznych dotyczących epoki,
- ocena postaci Stanisława Augusta Poniatowskiego,
- omówienie osiągnięć gospodarczych i kulturalnych w czasach stanisławowskich,
- wskazywanie na mapie ziem zajmowanych w czasie kolejnych rozbiorów Polski,
- przedstawienie programu reform,
- rozumienie znaczenia Konstytucji 3 maja,
- omówienie skutków powstania kościuszkowskiego,
- interpretacja tekstów źródłowych, np. Konstytucji 3 maja.

### **Rozdział II. Rewolucja w Ameryce i we Francji**

Rozdział ten zawiera wiadomości dotyczące wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz rewolucji burżuazyjnej we Francji. Po zapoznaniu się z zagadnieniami uczniowie powinni umieć:

- scharakteryzować okoliczności powstania Stanów Zjednoczonych,
- przedstawić przyczyny rewolucji we Francji i obalenia monarchii,
- wyjaśnić wpływ haseł oświecenia na wydarzenia w Ameryce i Francji,
- omówić zasady Konstytucji Stanów Zjednoczonych i Republiki Francuskiej.

### **Rozdział III. Europa od Napoleona do Wiosny Ludów**

W rozdziale przedstawiono sytuację w Europie i na świecie w okresie od objęcia władzy we Francji przez Napoleona Bonaparte do 1848 r. Uwzględniono również treści dotyczące rewolucji przemysłowej.

Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- wskazywanie na mapie terenów objętych działaniami Napoleona,
- posługiwanie się terminami historycznymi,
- wyjaśnienie roli Napoleona w tworzeniu nowego ładu w Europie,
- ocena znaczenia wojen napoleońskich dla rozprzestrzenienia się idei wolnościowych w Europie,
- dostrzeżenie złożoności sprawy polskiej na tle polityki zagranicznej Napoleona,

- wskazywanie na mapie zmian spowodowanych kongresem wiedeńskim,
- omówienie postanowień kongresu wiedeńskiego,
- wyjaśnienie zasad ładu europejskiego po kongresie wiedeńskim,
- przedstawienie roli wynalazków w przyspieszeniu rozwoju cywilizacyjnego Europy i świata,
- znajomość następstw rewolucji przemysłowej,
- omówienie genezy nowych idei społecznych,
- porównanie i ocena nowych idei społecznych,
- wskazanie różnic w celach powstań i rewolucji europejskich,
- określanie roli powstań w kształtowaniu się świadomości narodowej,
- omówienie osiągnięć i porażek walczących narodów i grup społecznych.

#### **Rozdział IV. Ziemie polskie w okresie powstań narodowych**

Celem tego rozdziału jest przedstawienie wydarzeń na ziemiach polskich w okresie powstań narodowych. Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- wskazywanie na mapie zmian terytorialnych po kongresie wiedeńskim oraz po powstaniach,
- posługiwanie się terminami historycznymi,
- opis ziem polskich po kongresie wiedeńskim,
- przedstawienie genezy i przebiegu powstań na ziemiach polskich w XIX w.,
- ocena skutków powstań,
- rozumienie roli Wielkiej Emigracji i przedstawienie jej najwybitniejszych twórców,
- wskazanie przyczyn i skutków wystąpień w latach 1846–1848,
- omówienie sytuacji w Królestwie Polskim przed powstaniem styczniowym,
- ocena wpływu sytuacji w Królestwie Polskim na decyzję o rozpoczęciu powstania styczniowego,
- omówienie skutków i znaczenia powstania styczniowego,
- zrozumienie związku pomiędzy rozwojem uprzemysłowienia a coraz silniejszą identyfikacją narodową,
- omówienie polityki Rosji wobec Polaków po powstaniu styczniowym,
- wskazanie podłoża ruchu robotniczego, narodowego i ludowego na ziemiach polskich,
- opis sytuacji ludności żydowskiej na ziemiach polskich (asymilacja),
- omówienie rozwoju przemysłu i nowoczesnego rolnictwa na ziemiach polskich,
- określenie różnic między romantyzmem i pozytywizmem,
- znajomość przedstawicieli literatury i sztuki romantyzmu oraz pozytywizmu.

#### **Rozdział V. Polska i świat w II połowie XIX wieku**

Rozdział ten ukazuje procesy zjednoczeniowe i zmiany światopoglądowe zachodzące w II połowie XIX w. Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- wskazywanie na mapie omawianych państw i ich terytoriów,
- poznanie i rozumienie terminów historycznych,
- omówienie genezy, przebiegu i skutków zjednoczenia Włoch i Niemiec,
- zrozumienie wpływu kapitalistycznych stosunków społecznych na dążenia zjednoczeniowe,
- omówienie oddziaływania idei wolnościowych i nacjonalistycznych na kształtowanie się świadomości narodowej,
- wyjaśnienie polityczno-społecznego i gospodarczego podłoża wojny domowej w Ameryce,
- uzasadnienie wpływu zniesienia niewolnictwa na zwycięstwo Północy nad Południem,
- przedstawienie głównych cech polityki kolonialnej mocarstw,
- określenie wpływu rozwoju przemysłu na powstanie nowoczesnego kolonializmu,
- wskazanie zależności między rozwojem gospodarczym świata a postępem w nauce,
- przedstawienie nowych programów demokratycznych i ich wpływu na życie codzienne ludzi.

#### **Rozdział VI. I wojna światowa**

Celem tego rozdziału jest przedstawienie genezy, przebiegu i skutków I wojny światowej. Zakładane osiągnięcia uczniów są następujące:

- wskazanie na mapie omawianych państw i ich terytoriów,
- poznanie i rozumienie terminów historycznych,
- omówienie genezy i przebiegu I wojny światowej,
- rozumienie wpływu sytuacji w Europie na wybuch wojny,
- przedstawienie przyczyn i skutków rewolucji w Rosji,
- porównanie propagandy bolszewików z realiami ich polityki,
- wskazanie powojennych zmian na mapie Europy i świata,
- ocena sytuacji na świecie po traktacie wersalskim,
- omówienie działań Polaków w trakcie I wojny światowej,
- przedstawienie sprawy polskiej podczas I wojny światowej,
- znajomość roli wybitnych Polaków w czasie wojny